

TÝDENÍK KVĚTY

1. CHYTRÝ DRAVEC

10.08.2023 Týdeník Květy - Jana Bednářová
strana: 30 rubrika: Velká výročí 2023

[Odkaz na originál](#)

Klíčová slova: divadla (3); archiv; divadlo; herečka; moravskoslezského; Národního; NDM; Nejedlého; Ostrava; Ostravě; Ostravy; Státní; Státního; Zdeňka

Jiří Adamíra: 2. dubna 1926 – 14. srpna 1993

Vysoký, štíhlý, šarmantní. Takových mužů jsou tisíce, přesto Jiří Adamíra na sebe strhl pozornost okamžitě, ať vstoupil na jeviště, nebo do kavárny. V době jeho největší popularity ještě slovo charisma nebylo tak frekventované. Dnes by na něj mohl dělat reklamu. Fascinující herec a okouzlující muž plný plánů odešel nespravedlivě brzy před 30 lety.

Chybělo málo a jeho nezaměnitelný, hluboký hlas by znali spíš fanoušci a fanyšky na stadionech. Jiří Adamíra se totiž úspěšně uplatnil hned v několika sportovních disciplínách: hokej hrál závodně, bavil ho fotbal, zkoušel běh, skákal do výšky. Ostatně výbornou fyzickou kondici si udržel celý život a své pohybové dispozice předváděl na scéně s neokázalou bravurou a lehkostí.

Rebel z Vršovic

Narodil se v Dobrovicích u Mladé Boleslavi, odkud pocházela maminka, ale rodina bydlela v pražských Vršovicích. K divadlu to nikoho netáhlo, tatínek byl matematik, ale taky zapálený malíř a kreslíř, který v synovi vypěstoval vztah k výtvarnu i hudbě. Maminka vedla domácnost, starala se o syna a o tři roky mladší dceru Miladu. Doba nebyla zrovna snadná, druhá světová válka vypukla, když byl Jiří v pubertě, a německá okupace jen posílila jeho smysl pro spravedlnost a vrozenou nechuť podřídit se jakémukoli diktátu. Jenže s fašistickými nařízeními se nežertovalo, když se na gymnáziu odmítl učit německy, uprostřed studia ho vyloučili. Zakotvil na elektrotechnické průmyslovce, ale musel vyučujícím při absolutoriu slíbit, že se oboru nikdy nebude věnovat. Uklidnil je, že na to ani nepomyslel.

V osmnácti byl mezi totálně nasazenými v Hannoveru, město už v té době zažívalo masivní bombardování spojenců. Po letech herec prozradil, že tam naprosto nepochopitelným a riskantním skokem zdolal vysokou zeď, když si s ostatními mladými dělníky v poslední minutě uprostřed padajících domů zachránil život. Sportovní průprava se vyplatila... Jen náhodou, nepochybně osudovou, se po válce rozhodl jít s kamarádem na konkurz do amatérského Divadla mladých pionýrů. A jak už se několikrát u různých přijímacích řízení stalo – uchazeč neuspěl, doprovod ano. Už na startu pochopil, že herec si role nevybírá podle osobních sympatií. Jeho první minirolí byl německý voják ve hře Malý partyzán. (Později podle ní vznikl i stejnojmenný film.)

Parta z Etáže hrůzy

Za jeden rok na amatérském jevišti příliš zkušeností nezískal, ale snažil se je zúročit co nejvíc. Jako bonus měl v prvním skutečném angažmá ve zlínském Divadle pracujících své generační kolegy a zároveň kamarády – Otto Šimánka, Jiřího Holého i režiséra Jiřího Dalíka. Z Divadla mladých pionýrů přišel v sezoně 1946/1947 do vznikající profesionální scény také režisér Zdeněk Míka, který se stal jejím šéfem. A bylo třeba postavit soubor, ve kterém figurovala i další, později zvučná jména: Vítězslav Vejražka, Jaroslav Moučka, Ilja Prachař, Josef Langmiller, Ljuba Benešová, Věra Kubánková...

Nové divadlo bylo zahlceno poválečným budovatelským nadšením, samozřejmě v mnohém naivním, jehož aktéři netušili, jak tragické následky bude mít únorový převrat. Repertoár byl poplatný době, ale existovaly i výjimky – Lazebník sevillský, Lakomec, Jezero Ukereve... Herci se snažili i mnohdy nehratelné texty nějak "pojmout". Jiří Adamíra měl výhodu v tom, že zjevem zoufale neodpovídal rolím montérkových hrdinů, takže hrál pouze záporáky, kteří, než byli odhaleni, všeobecné úsilí sabotovali.

V soukromí ovšem žádný třídní boj nezuřil. Téměř všichni z divadla měli ubytování ve stejném poschodí, "etáži" zlínského Společenského domu, kterému říkali Etáž hrůzy. A bývalo tam veselo. V knize Blanky Kovaříkové Lásky za oponou na toto společenství kumštýřů vzpomíná herečka Ljuba Benešová: "Bydleli jsme všichni pohromadě v posledním patře a měli jsme tam i zkušebnu, takže jsme spolu trávili čtyřicet hodin denně. Když jsem se v klidu chtěla učit roli, odešla jsem do lesa. Ta pospolitost ale jinak vůbec nebyla marná..."

Bezcharakterní zrádci a záškodníci přinesli Jiřímu Adamírovi výraznou popularitu, a to zejména u dámské části publika. Mezi jeho ctitelky patřila i krásná Marie Černocká, v té době už zasnoubená s mladíkem "z dobré rodiny", a obdiv to byl oboustranný. Také herec se zamiloval, začali spolu bydlet v Etáži hrůzy a vzali se. V roce 1951 se jim narodila dcera Kateřina, to už byl Jiří Adamíra na povinné dvouleté vojenské službě v Praze. Rodiče jeho manželky semlely vykonstruované politické procesy.

Shakespearovské triumfy

Po vojně se už do Zlína nevrátil, ředitelem **Státního divadla v Ostravě** se stal Jiří Dalík a pozval si svůj osvědčený tým. Perspektivy

tím však ztratilo hercovo mladé manželství a po pár letech odloučení se rozpadlo.

Tehdejší dramaturgie neměla příliš na výběr, stačí nahlédnout do precizně vedeného archivu dnešního **Národního divadla moravskoslezského**, kde je z hercova soupisu rolí zřejmé, že z dobových schémat nakonec vždycky inscenátoři i diváky vysvobodila osvědčená klasika. Jiří Adamíra například hrál Kristiana v Cyranovi z Bergeraku, bratra Vavřince v Romeovi a Julii, doktora Ranka v Ibsenově Noře, komediální temperament uplatnil jako Ferdinand v Slaměném klobouku, k tomu se střídavými úspěchy účinkoval v dnes zapomenutých, nezajímavých kusech.

Co ale zajímavé bylo, že se v roce 1955 na jevišti znovu setkal s Ljubou Benešovou, která tam nastoupila do angažmá. Byl stále ženatý, jeho kolegyně stále provdaná za Josefa Langmílera. Ovšem zrodil se vztah na jiné úrovni než profesionální a o rivalitě obou soků, kteří se o svých právech přesvědčovali také pěstmi, se i bez sociálních sítí vědělo daleko za hranicemi **Ostravy**. Krásná **herečka** se nakonec rozvedla, Jiří Adamíra také, a když spolu čekali dítě, v roce 1960 se vzali. Syn Marek se narodil ve stejném roce. "Hrát s Jiřím ve dvojici, to nebyl žádný med," popisovala Ljuba Benešová v Láskách za oponou soužití dvou hvězd ostravského souboru. "Nikdy jsme doma o práci nemluvili, střetli jsme se až na jevišti. Jiří vždycky o své roli hodně přemýšlel a partner dopředu netušil, co přinese, čím překvapí. A věřte, že překvapil! Na zkoušky přicházel dokonale připravený a soustředěný, náročný k sobě i druhým. Protihráči nezbývalo, než se mu přizpůsobit, a hlavně ho přimět k tomu, aby vás také bral jako partnera. Jinak se stalo, že vás doslova režíroval a klidně i během představení. Jistě je, že těmito svými schopnostmi dokázal i zcela průměrnou hru povýšit na velmi slušnou podívanou."

Atmosféra po pádu Stalinova kultu byla uvolněnější nejen v politice, ale samozřejmě i v kultuře. Na ostravskou scénu se vracely kultivované klasické komedie (Figarova svatba, Ideální manžel), v nichž Jiří Adamíra exceluje, velký úspěch má i jeho anarchista Alexej v Optimistické tragédii, objevuje se původní česká dramatika... Ale především divadlo znovu nabízí pojmy jako svoboda, lidská důstojnost, pravda. Zásadní v tomto smyslu byl pro čtyřiatřicetiletého herce Shakespearův Hamlet (1960), v režii Miloše Horanského. Představení mělo nevídaný ohlas, diváci čekali na Jiřího Adamíru ještě po konci hry na ulici a doprovázeli ho potleskem, než vešel do blízké kavárny.

O dva roky později jej čekal další triumf, Richard III., v režii Radima Kovala. O představiteli titulní role napsala Mladá fronta Ostrava: "... dominuje Richard, hraný Jiřím Adamírou ve velkém stylu, bez zbytečného naturalismu a povrchních klíšé, k nimž role svádí, ale s celou paletou povahových rysů, jež charakterizují chytrého dravce." Když dostal nabídku do pražského Realistického **divadla Zdeňka Nejedlého**, byl už hercem, o kterém se mluvilo s respektem.

Chodí se k Realistům

Na smíchovskou scénu nastoupil s jistotou, ale byl si vědom, že za to vděčí ostravské éře. V životopisné knize Jaroslava Kříženeckého Jiří Adamíra – Noblesní král českého jeviště se dočteme: "Každý den kláda, pro mladého herce nemohla být lepší škola techniky a řemesla. Hrál jsem v jednom týdnu Hamleta, Richarda III., plukovníka v Leonovově Zlatém kočáru, v Optimistické tragédii, v Šamberkově Jedenáctém přikázání... Sešlo se tolik hlavních rolí vedle sebe, že by se mi to v Praze nikdy nestalo. Za tuto zkušenost a příležitost jsem nesmírně vděčný."

V jednom našem rozhovoru pak charakterizoval kolegu Josef Vinklář, v té době už člen Národního divadla, který neměl důvod k závislosti, protože sám měl úspěchů na jevišti i u žen víc než dost: "Nevím, jak to Jirka dělal, ale vždycky měl něčím navrch. A nestálo ho to žádnou námahu. Kam přišel, tam se mu dveře samy otevíraly." Zní to trochu nadsazeně, ale pravda je, že o Jiřího Adamíru se okamžitě zajímala televize i film.

Realistické divadlo, nesoucí jméno neblaze proslulého komunistického ministra školství a osvěty Zdeňka Nejedlého (měl přezdívkou Rudý dědek), patřilo navzdory názvu k progresivním scénám divadelní Prahy. Šéf Karel Palouš zaštiťoval svou politickou autoritou původní tvorbu mj. Františka Pavlíčka, Jiřího Šotoly, a zejména Oldřicha Daňka, na jejichž hry se stály fronty.

Pro Jiřího Adamíru znamenal pražský nástup hned splnění jednoho hereckého snu. Režisér František Laurin jej v roce 1963 obsadil v Othellovi do role Jaga, a jestliže byl herec už dříve úspěšný v kategorii záporných postav, tentokrát šlo o brilantní studii pokrytectví, Istivosti, bezbřehé nenávisti k opravdovým a povznášejícím lidským citům... Do ansámblu silných osobností se herec začlenil suverénně a se ctí, stal se jedním z těch, na které se "k Realistům" chodilo.

Připomeňme jen namátkou jiný repertoárový trháč a další vysněnou roli, profesora Higginse v Pygmalionu, hrál znovu Hamleta, událostí byla i inscenace Bratrů Karamazových, v níž hrál Ivana, a mnohé, mnohé další... Za zmínku rozhodně stojí také spolupráce s režisérem Miroslavem Krobodem. Ten v Kříženeckého knížce o jeho herectví říká: "On uměl velice přesně koncentrovat energii... Umí to opravdu jen ti lepší a výborní. A on to uměl zvlášť. On uměl takovým tím neuvěřitelným vnitřním klidem připoutat pozornost a pak stačilo, aby zvedl malíček..."

V roce 1964 se po pendlování mezi Prahou a Ostravou stala členkou souboru i Ljuba Benešová, s níž Jiří Adamíra strávil v partnerství na jevišti většinu své profesní kariéry, oba odešli z angažmá až v roce 1990. V soukromí to tak nebylo.

V roce 1971 se při natáčení televizní inscenace První radosti potkal s mladou Hanou Maciuchovou. Ani jeden z nich, ani nikdo z blízkého okolí netušil, že je to začátek pevného, dvacetiletého vztahu. A pokud se noblesa připisovala Jiřímu Adamírovi, nepochybně jí oplývaly i jeho dvě zásadní životní partnerky: Ljuba Benešová o manželových milostných avantýrách nikdy nemluvila a Hana Maciuchová jeho předešlé vztahy nikdy nekomentovala.

Nedokončené finále

Hercova všestranného talentu a na publikum spolehlivě fungujícího charismatu využili filmoví a televizní režiséři vrchovatě. Z filmových titulů je i žánrově z čeho vybírat: detektivky, historická dramata, komedie... Uvedme ale jeden zcela výjimečný počín, a to televizní film Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou (1965, režie Antonín Moskalyk), v němž Jiří Adamíra vytvořil v postavě nacistického plukovníka Brenského vzorový portrét bezcitnosti, lidského cynismu a přetvářky.

Beze zbytku naplnil slova autora novely, Arnošta Lustiga: "... uhlazený, elegantní, vysokoškolsky vzdělaný, vybraného chování, jehož každé slovo je však napuštěno jedem lži, vedoucím ke smrti." A podobně strhující výkon diváci (a také studenti herectví) obdivují v

Krejčíkově filmu Božská Ema (1979)), v němž ztvárnil plukovníka rakouské tajné policie, pronásledujícího slavnou Emu Destinnovou. Televizní tvorba poskytla Jiřímu Adamírovi vynikající příležitosti v titulech, které nezestály. Opět jen stručný výběr: seriál Byl jednou jeden dům, komedie Egyptologové (obojí v režii Františka Filipa), Panoptikum Města pražského (režie Antonín Moskalyk) a v něm vládnoucí kriminální rada Korejs, půvabný apokryf Žena z Korinta nebo televizní film Španěl v Praze (obojí autorská i režijní vizitka Oldřicha Daňka), v němž předvedl okouzující a jiskřivý duel s Hanou Maciuchovou.

V roce 1990 Jiří Adamíra nastoupil angažmá do zlaté kapličky a začal jako pedagog na DAMU. Stal se, jak jinak, obdivovaným vzorem studentek, ale i studentů. V rozhlasovém pořadu Úžasné životy se ze svých pocitů vyznala Kristýna Frejová: "Byl to prudce inteligentní člověk, myslím si, že to strašně moc souvisí i s jeho způsobem herectví, s tím, jak učil, a úplně se vším... Byl to člověk, který mě nesmírně ovlivnil na celý život, a to nejen v mé herecké práci, ale i v mém přístupu ke studentům, když jsem pak později sama začala učit... A myslím si, že takových osobností, jako byl on, se tady v našem kulturním rybníčku nepohybovalo moc." Nikdo nepředpokládal, že jeho divadelní a filmové perspektivy a další košaté zájmy, do nichž patřily večery v pražské Viole, vynikající práce v rozhlasu, brilantní dabing, skončí nečekaně zákeřnou nemocí. S Hanou Maciuchovou ještě v květnu dokončil rozhlasovou dramaturgii románu Grahama Greena Lidský faktor, na jevišti Národního divadla odehrál Serebrjakova ve Strýčkovi Váňovi, přestože už ho ničily bolesti. V sobotu 14. srpna 1993 zasáhla blízke, kolegy i veřejnost tvrdá skutečnost, že Jiří Adamíra zemřel na komplikace po operaci páteře. * ** Hana Maciuchová o partnerství s Jiřím Adamírou v rozhovoru Přelet let (Týdeník Květy 2015)

- * Měla jste vedle sebe spoustu skvělých kolegů, atraktivních mužů, kteří o vás měli zájem, ale vyhrál Jiří Adamíra. O 19 let starší, ženatý...

Potkali jsme se při práci a jako by to mělo být. Někdo hledá lásku a netuší, jak marná je jeho snaha. My jsme se nehledali, láska našla nás. Pravda je, že jsme zažili dva velmi problematické roky, kdy jsme se scházeli, rozcházeli, Jiří byl ženatý, uvědomoval si, že má doma jedenáctiletého syna, já byla zadaná. Náš vztah nebyl jednoduchý, prožili jsme všechny podoby lásky – úchvat, okouzlení, slast, že jste středem pozornosti milovaného člověka, ale že vedle bezmezné krásy existují také útrapy a hrůzy lásky. Pamatuji se, jak jsem odjela z Prahy, byly prázdniny, Jiří byl s rodinou na dovolené v Jugoslávii, já jsem s maminkou vycestovala do Nízkých Tater. Celých čtrnáct dní jsem ji obtěžovala svými starostmi, předkládala důvody, argumenty, proč vztah ukončím. Že takhle nechci dál. Nebohá, láskyplná maminka vše vyslechla a odkývala mé rozhodnutí.

- * Jenže vše pak bylo jinak.

Zharmonizovaná jsem odjela do Prahy a s paní režisérkou Věruškou Jordánovou začala točit pohádku Skleněná panna. Poslední natáčecí den se rozrazily dveře ateliéru na Burze a v nich stál Jiří. Všechna rozhodnutí byla v troskách. Zůstali jsme spolu dvacet let.

- * Pan Adamíra byl idolem ženských srdcí bez ohledu na věk...

Ano, neexistoval žádný věkový limit jeho ctitelek, od dívenek po babičky. Já jsem ho poznala, když mu bylo čtyřicet pět. Mladické eskapády si odžil ve Zlíně a Ostravě, už získal určitý přehled, nadhled, selektoval. Náš vztah byl přes věkový rozdíl, který jsem nikdy nepostřehla, vzácná symbióza. Pokud jsem měla problém a svěřila se mu, s humorem nabídl řešení, které mě okamžitě osvobodilo. Jeho optikou jsem pak nahlížela na všechny věci, co se zdály být z počátku tíživé a stresující. Když onemocněl, předávala jsem mu energii, plná odhodlání, že to zvládneme. Osud se mi vysmál.

- * Kdy jste se osudu dokázala postavit?

Dlouho ne. Vůbec jsem nedokázala unést, že Jiří zemřel. Byla jsem nezralá a pořád tiskla jeho duši. Utíkala jsem domů a vedla fatální úvahy, proč?, zda ho osud chtěl ušetřit a nedovolil mu zestárnout? Hledala jsem odkazy, volala, prosila, ale odpovědi byly jen tma a ticho. Trvalo léta, než jsem na fakt, že odešel, dokázala přistoupit. *

Když se na gymnáziu odmítl učit německy, uprostřed studia ho vyloučili. Zakotvil na elektrotechnické průmyslovce, ale musel vyučujícím při absoltoriu slíbit, že se oboru nikdy nebude věnovat. "Nevím, jak to Jirka dělal, ale vždycky měl něčím navrch. A nestálo ho to žádnou námahu. Kam přišel, tam se mu dveře samy otevíraly." Josef Vinklář "On uměl velice přesně koncentrovat energii... Umí to opravdu jen ti lepší a výborní. A on to uměl zvlášt." Miroslav Krobot

Foto: Richard III. se stal pro herce pozvánkou do pražského angažmá

Foto: Jiří Adamíra v roce 1977

Foto: Jeho Hamlet znamenal absolutní souznění s ostravskými diváky

Snímky Ivan Marek, archiv ND Praha (Oldřich Pernica a Hana Smejkalová), [archiv NDM](#) Ostrava (František Krasl), Kirké a Profi media.cz

Foto: Richard III. – lady Annu hrála Ljuba Benešová, v té době již hercova manželka ([Státní divadlo Ostrava](#), 1962)

Foto: Vynikajícímu filmu Jiřího Krejčíka Božská Ema (1979) dodaly lesku výkony Božidary Turzonovové a Jiřího Adamíry

Foto: S pražským Národním divadlem se Jiří Adamíra rozloučil inscenací Strýček Váňa (1993). Na snímku zleva: Eva Salzmannová, Bronislav Poloczek a Zuzana Bydžovská

Foto: Knihu Jaroslava Kříženeckého Jiří Adamíra – Noblesní král českého jeviště (2013) pokřtili Hana Maciuchová a MUDr. Marek Adamíra. Podoba otce a syna je dokonalá

Foto: Role se učil lehce, ale přípravu měl vždy precizní. "Byl to výsostný profesionál," říkala o něm Hana Maciuchová

Foto: Na chalupě, 1988: Jiří Adamíra, Hana Maciuchová, její sestra Silvie a její dva synové Ondra (starší) a Tomáš

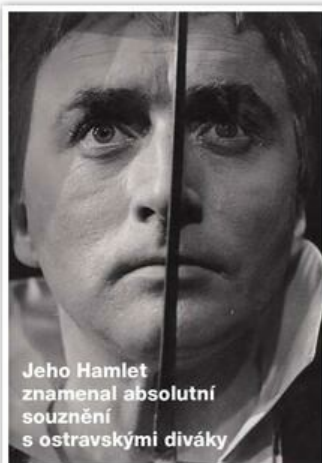

VELKÁ VÝROČÍ 2023

Richard III. se stal pro herce pozvánkou do pražského angažmá

Jeho Hamlet znamenal absolutní souznění s ostravskými diváky

Jiří Adamíra v roce 1977

CHYTRÝ DRAVEC

Jiří Adamíra: 2. dubna 1926 – 14. srpna 1993

Jana Bednářová

Snímky Ivan Marek, archiv ND Praha (Oldřich Pernica a Hana Smejkalová), archiv NDM Ostrava (František Krasl), Kirké a Profimedia.cz

Vysoký, štíhlý, šarmantní. Takových mužů jsou tisíce, přesto **Jiří Adamíra** na sebe strhl pozornost okamžitě, ať vstoupil na jeviště, nebo do kavárny. V době jeho největší popularity ještě slovo charisma nebylo tak frekventované. Dnes by na něj mohl dělat reklamu.

Fascinující herec a okouzlující muž plný plánů odešel nespravedlivě brzy před 30 lety.

Chybělo málo a jeho nezměnitelný, hluboký hlas by znali spíš fanoušci a fanyšky na stadionech. Jiří Adamíra se totiž úspěšně uplatnil hned v několika sportovních disciplínách: hokej hrál závodně, bavil ho fotbal, zkoušel běh, skákal do výšky. Ostatně výbornou fyzickou kondici si udržel celý život a své pohybové dispozice předváděl na scéně s neokázalou bravurou a lehkostí.

Rebel z Vršovic

Narodil se v Dobrovicích u Mladé Boleslavi, odkud pocházela maminka, ale rodina bydlela v pražských Vršovicích. K divadlu to nikoho netáhlo, tatínek byl matematik, ale taky zapálený malíř a kreslíř, který v synovi vypěstoval vztah k výtvarnu i hudbě. Maminka vedla domácnost, starala se

o syna a o tři roky mladší dceru Miladu.

Doba nebyla zrovna snadná, druhá světová válka vypukla, když byl Jiří v pubertě, a německá okupace jen posílila jeho smysl pro spravedlnost a vrozenou nechuť podřídit se jakémukoli diktátu. Jenže s fašistickými nařízeními se nežertovalo, když se na gymnáziu odmítl učit německy, uprostřed studia ho vyloučili. Zakotvil na elektrotechnické průmyslovce, ale musel vyučujícím při absoltoriu slíbit, že se oboru nikdy nebude věnovat. Uklidnil je, že na to ani nepomyslel.

V osmnácti byl mezi totálně nasazenými v Hannoveru, město už v té době zažívalo masivní bombardování spojenců. Po letech herec prozradil, že tam naprosto nepochopitelným a riskantním skokem zdolal vysokou zeď,

když si s ostatními mladými dělníky v poslední minutě uprostřed padajících domů zachránil život. Sportovní průprava se vyplatila...

Jen náhodou, nepochybně osudovou, se po válce rozhodl jít s kamarádem na konkurz do amatérského Divadla mladých pionýrů. A jak už se několikrát u různých přijímacích řízení stalo – uchazeč neuspěl, doprovod ano. Už na startu pochopil, že herec si role nevybírám podle osobních sympatií. Jeho první miniroli byl německý voják ve hře *Malý partyzán*. (Později podle ní vznikl i stejnojmenný film.)

Parta z Etáže hrůzy

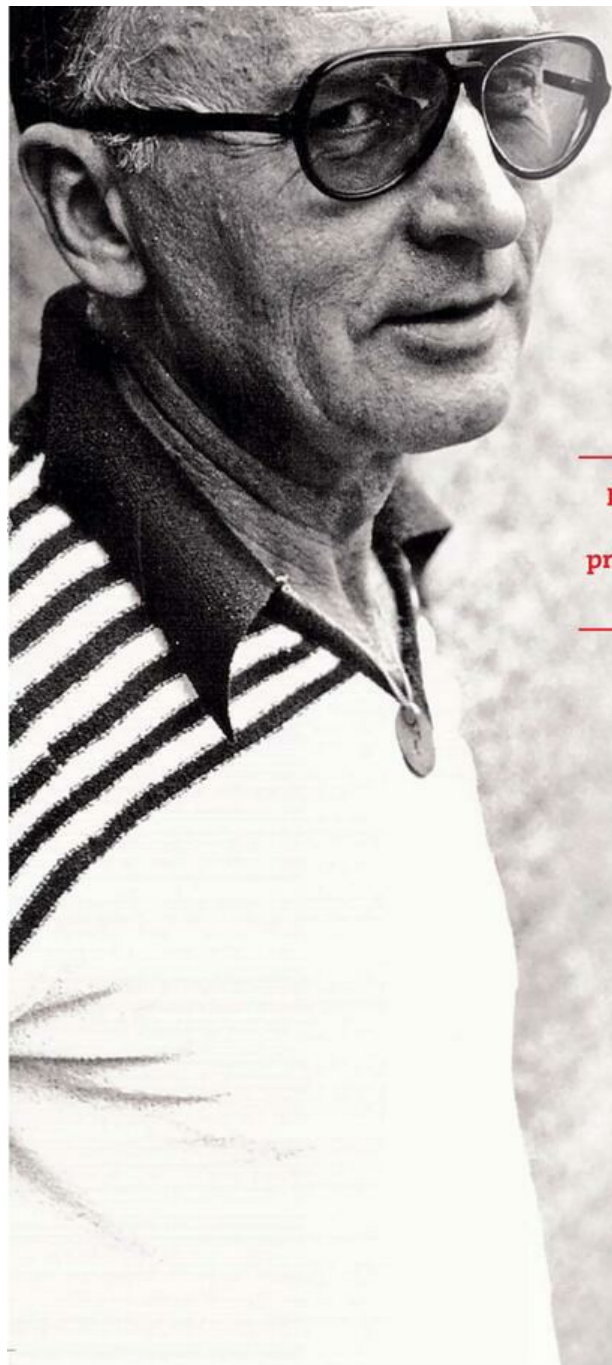
Za jeden rok na amatérském jevišti příliš zkušeností nezískal, ale snažil se je zúročit co nejvíc. Jako bonus měl v prvním skutečném an-

gažmá ve zlínském Divadle pracujících své generační kolegy a zároveň kamarády – Otto Šimánka, Jiřího Holého i režiséra Jiřího Dalíka. Z Divadla mladých pionýrů přišel v sezoně 1946/1947 do vznikající

nou popularitu, a to zejména u dámské části publika. Mezi jeho citelky patřila i krásná Marie Černocká, v té době už zasnoubená s mladíkem „z dobré rodiny“, a obdiv to byl oboustranný. Také herec se zamilo-

ci profesionální scény také režisér Zdeněk Míka, který se stal jejím šéfem. A bylo třeba postavit soubor, ve kterém figurovala i další, později zvučná jména: Vítězslav Vejražka, Jaroslav Moučka, Ilja Prachař, Josef Langmiller, Ljuba Benešová, Věra Kubánková...

Nové divadlo bylo zahlceno poválečným budovatelským nadšením, samozřejmě v mnohém naivním, jehož aktéři netušili, jak tragické následky bude mít únorový převrat. Repertoár byl poplatný době, ale existovaly i výjimky – *Lazebník seville*, *Lakomec*, *Jezero Ukerewe*... Herci se snažili i mnohdy nehratelné

val, začali spolu bydlet v Etáži hrůzy a vzali se. V roce 1951 se jim narodila dcera Kateřina, to už byl Jiří Adamíra na povinné dvouleté vojenské službě v Praze. Rodiče jeho manželky semlely vykonstruované politické procesy.

Shakespearovské triumfy

Po vojně se už do Zlína nevrátil, ředitelem Státního divadla v Ostravě se stal Jiří Dalík a pozval si svůj osvědčený tým. Perspektivy tím však ztratilo hercovo mladé manželství a po pár letech odloučení se rozpadlo.

Tehdejší dramaturgie neměla při-

Když se na gymnáziu odmítl učit německy, uprostřed studia ho vyloučili. Zakotvil na elektrotechnické průmyslovce, ale musel vyučujícím při absolutoriu slíbit, že se oboru nikdy nebude věnovat.

texty nějak „pojmout“. Jiří Adamíra měl výhodu v tom, že zjevem zoufale neodpovídal rolím montérkových hrdinů, takže hrál pouze záporáky, kteří, než byli odhaleni, všeobecně úsilí sabotovali.

V soukromí ovšem žádný třídní boj nezuřil. Téměř všichni z divadla měli ubytování ve stejném poschodí, „etáži“ zlínského Společenského domu, kterému říkali Etáž hrůzy. A bývalo tam veselo. V knize Blanky Kovaříkové *Lásky za oponou* na toto společenství kumštýřů vzpomíná herečka Ljuba Benešová: „Bydleli jsme všichni pohromadě v posledním patře a měli jsme tam i zkušebnu, takže jsme spolu trávili čtyřicet hodin denně. Když jsem se v klidu chtěla učit roli, odešla jsem do lesa. Ta pospolitost ale jinak vůbec nebyla marná...“

Bezcharakterní zrádci a záškodníci přinesli Jiřímu Adamírovi výraz-

liš na výběr, stačí nahlédnout do precizně vedeného archivu dnešního Národního divadla moravskoslezského, kde je z hercova soupisu rolí zřejmé, že z dobových schémat nakonec vždycky inscenátoři i diváky vysvobodila osvědčená klasika. Jiří Adamíra například hrál Kristiana v *Cyranovi z Bergeraku*, bratra Vavřince v *Romeovi a Julii*, doktora Ranka v Ibsenově *Noře*, komediální temperament uplatnil jako Ferdinand v *Slaměném klobouku*, k tomu se střídavými úspěchy účinkoval v dnes zapomenutých, nezajímavých kusech.

Co ale zajímavé bylo, že se v roce 1955 na jevišti znovu setkal s Ljubou Benešovou, která tam nastoupila do angažmá. Byl stále ženatý, jeho kolegyně stále provdaná za Josefa Langmílera. Ovšem zrodil se vztah na jiné úrovni než profesionální a o rivalitě obou soků, kteří se

o svých právech přesvědčovali také pěstmi, se i bez sociálních sítí vědělo daleko za hranicemi Ostravy. Krásná herečka se nakonec rozvedla, Jiří Adamíra také, a když spolu čekali dítě, v roce 1960 se vzali. Syn Marek se narodil ve stejném roce.

„Hrát s Jiřím ve dvojici, to nebyl žádný med,“ popisovala Ljuba Benešová v *Láskách za oponou* soužití dvou hvězd ostravského souboru. „Nikdy jsme doma o práci nemluví, střetli jsme se až na jevišti. Jiří vždycky o své roli hodně přemýšlel a partner dopředu netušil, co přinese, čím překvapí. A věřte, že překvapil! Na zkoušky přicházel dokonale připravený a soustředěný, náročný k sobě i druhým. Protihráči nezbyvalo, než se mu přizpůsobit, a hlavně ho přimět k tomu, aby vás také bral

rakterizují chytrého dravce.“ Když dostal nabídku do pražského Realistického divadla Zdeňka Nejedlého, byl už hercem, o kterém se mluvilo s respektem.

Chodí se k Realistům

Na smíchovskou scénu nastoupil s jistotou, ale byl si vědom, že za to vděčí ostravské éře. V životopisné knize Jaroslava Kříženeckého *Jiří Adamíra – Noblesní král českého jeviště* se dočteme: „Každý den kláda, pro mladého herce nemohla být lepší škola techniky a femesla. Hrál jsem v jednom týdnu Hamleta, Richarda III., plukovníka v Leonovově *Zlatém kočáru*, v *Optimistické tragédii*, v Šamberkově *Jedenáctém přikázání*... Sešlo se tolik hlavních rolí vedle sebe, že by se mi to v Pra-

Vynikajícímu filmu Jiřího Krejčíka *Božská Ema* (1979) dodaly lesku výkony Božidary Turzonovové a Jiřího Adamíry

jako partnera. Jinak se stalo, že vás doslova režíroval a klidně i během představení. Jisté je, že těmito svými schopnostmi dokázal i zcela průměrnou hru povýšit na velmi slušnou podívanou.“

Atmosféra po pádu Stalinova kultu byla uvolněnější nejen v politice, ale samozřejmě i v kultuře. Na ostravskou scénu se vraceli kultivované klasické komedie (*Figarova svatba*, *Ideální manžel*), v nichž Jiří Adamíra exceluje, velký úspěch má i jeho anarchista Alexej v *Optimistické tragédii*, objevuje se původní česká dramatika... Ale především divadlo znovu nabízí pojmy jako svoboda, lidská důstojnost, pravda. Zásadní v tomto smyslu byl pro čtyřiatřicetiletého herce Shakespearův *Hamlet* (1960), v režii Miloše Horanského. Představení mělo nevídaný ohlas, diváci čekali na Jiřího Adamíru ještě po konci hry na ulici a doprovázeli ho potleskem, než vešel do blízké kavárny.

O dva roky později jej čekal další triumf, *Richard III.*, v režii Radima Kovaly. O představiteli titulní role napsala Mladá fronta Ostrava: „... dominuje Richard, hraný Jiřím Adamírou ve velkém stylu, bez zbytečného naturalismu a povrchních klíšé, k nimž role svádí, ale s celou paletou povahových rysů, jež cha-

ze nikdy nestalo. Za tuto zkušenost a příležitost jsem nesmírně vděčný.“

V jednom našem rozhovoru pak charakterizoval kolegu Josef Vinklář, v té době už člen Národního divadla, který neměl důvod k závislosti, protože sám měl úspěchů na jevišti i u žen víc než dost: „Nevím, jak to Jirka dělal, ale vždycky měl něčím navrch. A nestálo ho to žádnou námahu. Kam přišel, tam se mu dveře samy otevíraly.“ Zní to trochu nadsazeně, ale pravda je, že o Jiřího Adamíru se okamžitě zajímala televize i film.

Realistické divadlo, nesoucí jméno neblaze proslulého komunistického ministra školství a osvěty Zdeňka Nejedlého (měl přezdívkou Rudý dědek), patřilo navzdory názvu k progresivním scénám divadelní Prahy. Šéf Karel Palouš zaštiťoval svou politickou autoritou původní tvorbu mj. Františka Pavlíčka, Jiřího Šotoly, a zejména Oldřicha Daňka, na jejichž hry se stály fronty.

Pro Jiřího Adamíru znamenal pražský nástup hned splnění jednoho hereckého snu. Režisér František Laurin jej v roce 1963 obsadil v *Othellovi* do role Jaga, a jestliže byl herec už dříve úspěšný v kategorii záporných postav, tentokrát šlo o brilantní studii pokrytectví, lstivosti, bezbřehé nenávisti k opravdovým

Richard III. – lady Annu hrála Ljuba Benešová, v té době již hercova manželka (Státní divadlo Ostrava, 1962)

„Nevím, jak to Jirka dělal, ale vždycky měl něčím navrch. A nestálo ho to žádnou námahu. Kam přišel, tam se mu dveře samy otevíraly.“

Josef Vinklář

a povznášejícím lidským citům... Do ansámblu silných osobností se herec začlenil suverénně a se ctí, stal se jedním z těch, na které se „k Realistům“ chodilo.

Připomeňme jen namátkou jiný repertoárový trháč a další vyniknoucí roli, profesora Higginse v *Pygmalionu*, hrál znovu Hamleta, událostí byla i inscenace *Bratři Karamazových*, v níž hrál Ivana, a mnohé, mnohé další... Za zmínku rozhodně stojí také spolupráce s režisérem Miroslavem Krobem. Ten v Křiženeckého knížce o jeho herectví říká: „On uměl ve-

lice přesně koncentrovat energii... Umí to opravdu jen ti lepší a výborní. A on to uměl zvlášť. On uměl takovým tím neuvěřitelným vnitřním klidem připoutat pozornost a pak stačilo, aby zvedl malíček...“

V roce 1964 se po pendlování mezi Prahou a Ostravou stala členkou souboru i Ljuba Benešová, s níž Jiří Adamíra strávil v partnerství na jevišti většinu své profesní kariéry, oba odešli z angažmá až v roce 1990. V soukromí to tak nebylo.

V roce 1971 se při natáčení televizní inscenace *První radosti* potkal s mladou Hanou Maciuchovou. Ani jeden z nich, ani nikdo z blízkého okolí netušil, že je to začátek pevného, dvacetiletého vztahu. A pokud se noblesa připi-

„On uměl velice přesně koncentrovat energii... Umí to opravdu jen ti lepší a výborní. A on to uměl zvlášť.“

Miroslav Krob

počin, a to televizní film *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou* (1965, režie Antonín Moskalyk), v němž Jiří Adamíra vytvořil v postavě nacistického plukovníka Brenského vzorový portrét bezcitnosti, lidského cynismu a přetvářky.

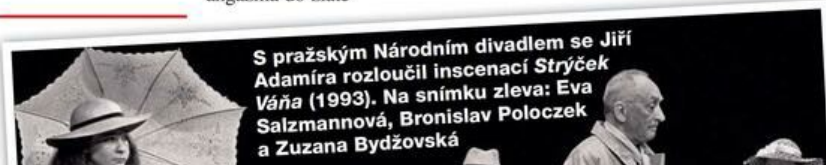
Beze zbytku naplnil slova autora novely, Arnošta Lustiga: „... uhlazený, elegantní, vysokoškolsky vzdělaný, vybraného chování, jehož každé slovo je však napuštěno jedem lží, vedoucím ke smrti.“ A podobně strhující výkon diváci (a také studenti herectví) obdivují v Krejčíkově filmu *Božská Ema* (1979), v němž ztvárnil plukovníka rakouské tajné policie, pronásledujícího slavnou Emu Destinnovou.

Televizní tvorba poskytla Jiřímu Adamírovi vynikající příležitosti v titulech, které nezestárly. Opět jen stručný výběr: seriál *Byl jednou jeden dím*, komedie *Egyptologové* (obojí v režii Františka Filipa), *Panoptikum Města pražského* (režie Antonín Moskalyk) a v něm vládnoucí kriminální rada Korejs, půvabný apokryf *Žena z Korinta* nebo televizní film *Španělé v Praze* (obojí autorská i režijní vizitka Oldřicha Daňka), v němž předvedl okouzluující a jiskřivý duel s Hanou Maciuchovou.

V roce 1990 Jiří Adamíra nastoupil angažmá do zlaté

kapličky a začal jako pedagog na DAMU. Stal se, jak jinak, obdivovaným vzorem studentek, ale i studentů. V rozhlasovém pořadu *Úžasně živý* se ze svých pocitů vyznala Kristýna Frejová: „Byl to prudce inteligentní člověk, myslím si, že to strašně moc souvisí i s jeho způsobem herectví, s tím, jak učil, a úplně se všim... Byl to člověk, který mě nesmírně ovlivnil na celý život, a to nejen v mé herecké práci, ale i v mém přístupu ke studentům, když jsem pak později sama začala učit... A myslím si, že takových osobností, jako byl on, se tady v našem kulturním rybníčku nepohybovalo moc.“

Nikdo nepředpokládal, že jeho divadelní a filmové perspektivy a další košaté zájmy, do nichž patřily večery v pražské Viole, vynikající práce v rozhlasu, brilantní dabing, skončí nečekaně zákeřnou nemocí. S Hanou Maciuchovou ještě v květnu dokončil rozhlasovou dramatizaci románu Grahama Greena *Lidský faktor*, na jevišti Národního divadla odehrál Serebrjakova ve *Strýčkově Vánoce*, přestože už ho ničily bolesti. V sobotu 14. srpna 1993 zasáhla blízké, kolegy i veřejnost tvrdá skutečnost, že Jiří Adamíra zemřel na komplikace po operaci páteře. ■ ■

S pražským Národním divadlem se Jiří Adamíra rozloučil inscenací *Strýček Váno* (1993). Na snímku zleva: Eva Salzmanová, Bronislav Poloczek a Zuzana Bydžovská

sovaia Jirimu Adamírovi, nepocnybne jí oplývaly i jeho dvě zásadní životní partnerky: Ljuba Benešová o manželových milostných avantýrách nikdy nemluvila a Hana Maciuchová jeho předešlé vztahy nikdy nekomentovala.

Nedokončené finále

Hercova všestranného talentu a na publikum spolehlivě fungujícího charismatu využili filmoví a televizní režiséři vrchovatě. Z filmových titulů je i žánrově z čeho vybírat: detektivky, historická dramata, komedie... Uvedme ale jeden zcela výjimečný

Týdeník Květy | 33

Hana Maciuchová o partnerství s Jiřím Adamírou v rozhovoru *Přelet let*

(Týdeník Květy 2015)

Měla jste vedle sebe spoustu skvělých kolegů, atraktivních mužů, kteří o vás měli zájem, ale vyhrál Jiří Adamíra. O 19 let starší, ženatý...

Potkali jsme se při práci a jako by to mělo být. Někdo hledá lásku a netuší, jak márná je jeho snaha. My jsme se nehledali, láska našla nás. Pravda je, že jsme zažili dva velmi problematické roky, kdy jsme se scházeli, rozházeli, Jiří byl ženatý, uvědomoval si, že má doma jedenáctiletého syna, já byla zadaná. Náš vztah nebyl jednoduchý, prožili jsme všechny podoby lásky – úchvat, okouzlení, slast, že jste středem pozornosti milovaného člověka, ale že vedle bezmezné krásy existují také útrapy a hrůzy lásky.

Pamatuji se, jak jsem odjela z Prahy, byly prázdniny, Jiří byl s rodinou na dovolené v Jugoslávii, já jsem s maminkou

vycestovala do Nizkých Tater. Celých čtrnáct dní jsem ji obtěžovala svými starostmi, předkládala důvody, argumenty, proč vztah ukončím. Že takhle nechci dál. Nebohá, láskyplná maminka vše vyslechla a odkývala mé rozhodnutí.

Jenže vše pak bylo jinak.

Zharmonizovaná jsem odjela do Prahy a s paní režisérkou Věrou Jordánovou začala točit pohádku *Skleněná panna*. Poslední natáčecí den se rozrazily dveře ateliéru na Burze a v nich stál Jiří. Všechna rozhodnutí byla v troskách. Zůstali jsme spolu dvacet let.

Pan Adamíra byl idolem ženských srdcí bez ohledu na věk...

Ano, neexistoval žádný věkový limit jeho ctitele, od dívenek po babičky. Já jsem ho poznala, když mu bylo čtyřicet pět. Mladické

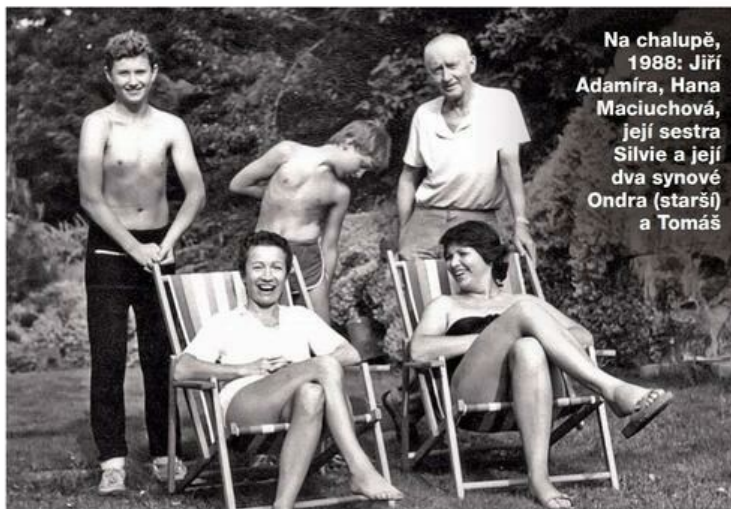

Knihu Jaroslava Kříženeckého Jiří Adamíra – *Noblesní král českého jeviště* (2013) pokřtili Hana Maciuchová a MUDr. Marek Adamíra. Podoba otce a syna je dokonalá

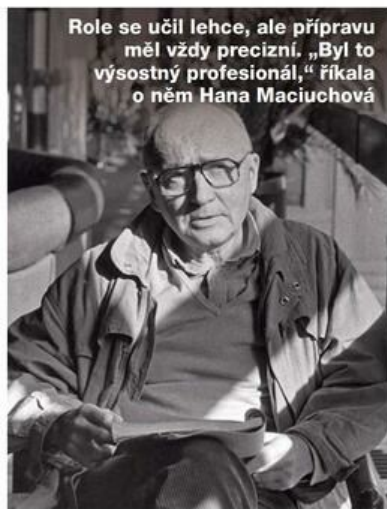
eskapády si odžil ve Zlíně a Ostravě, už získal určitý přehled, nahlídl, selektoval. Náš vztah byl přes věkový rozdíl, který jsem nikdy nepostřehla, vzácná symbióza. Pokud jsem měla problém a svěčila se mu, s humorem nabídl řešení, které mě okamžitě osvobodilo. Jeho optikou jsem pak nahlížela na všechny věci, co se zdály být z počátku tíživé a stresující. Když onemocněl, předávala jsem mu energii, plná odhodlání, že to zvládneme. Osud se mi vysmál.

Kdy jste se osudu dokázala postavit?

Dlouho ne. Vůbec jsem nedokázala unést, že Jiří zemřel. Byla jsem nezralá a pořád tiskla jeho duši. Utíkala jsem domů a vedla fatální úvahy, proč?, zda ho osud chtěl ušetřit a nedovolil mu zestárnout? Hledala jsem odkazy, volala, prosila, ale odpovědi byly jen tma a ticho. Trvalo léta, než jsem na fakt, že odešel, dokázala přistoupit. ■

Na chalupě, 1988: Jiří Adamíra, Hana Maciuchová, její sestra Silvie a její dva synové Ondra (starší) a Tomáš

Role se učil lehce, ale přípravu měl vždy precizní. „Byl to výsostný profesionál,“ říkala o něm Hana Maciuchová

« zpět na začátek